

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II, ŽITNÁ UL. Č. 4b. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 40 Kč I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU. — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO Kč 4.

ROČNÍK XIII.

V PRAZE, V LISTOPADU 1931.

ČÍSLO 9.

Doc. Dr. F. Vážný:

Přehledný nástin právní úpravy bilance kupeckého podniku (obchodních společností).

(Pokrač.)

Jak uvedeno, obchodní zákon neobsahuje podrobnějších ustanovení o tom, jak se má bilance zřizovati; neudává vzor nebo schema, podle něhož by se bilance měla zřizovati. Dále neustanovuje náš obchodní zákon — což platí i o slovenském zákoně — ničeho o uveřejňování bilance po případě jejich zápisu do obchodního rejstříku (na některá opatření v tom směru, arci jen částečně, pamatují alespoň některé příslušné normy o společnostech akciových, společnostech s ručením omezeným a dále o pojišťovnách; srov. níže).

V doktríně právní bývá ohledně obchodněprávní bilance zastáván požadavek její úplnosti, jasnosti a dále pravdivosti. Zvláště posléz uvedený požadavek jest, zejména v praxi, aktuální. Náš obchodní zákon není ani tu zcela jasný. Z ustanovení citovaného článku 31 obch. zák. vyplývá pouze, že bilancující má uvést majetkové předměty a pohledávky podle hodnoty, která jim přísluší v době, kdy se bilance zřizuje.

Z ustanovení toho především vyplývá, že je nepřipustná jakákoli libovůle bilancujícího při oceňování majetku. Arciž je zmíněné ustanovení neúplné potud, že se zmiňuje, a to jen povšechně, o aktivech, nikoli však též o pasivech (srov. Wenig, cit. spis 125).

Nepodává se pak jasně z řečeného ustanovení, dle čeho se má tato hodnota určit; jest toliko za to míti, že bilancující má udati pravou skutečnou hodnotu, a nemá ani přeceňovati aktiva, ani, byť i o tom zákon se verbis expressis nezmiňoval, podceňovati pasiva. Podle některých autorů (na př. Staub) je tento předpis oceňovací instrukcí i má povahu kogentní normy jen v tom dosahu, pokud míří na zákaz přeceňování aktiv, pokud se týče podceňování pasiv; mluví se tu o tak zvaném maximálním předpisu oceňovacím, přípouštějícím vědomé snížení nebo odpis hodnot. Proti tomu se zase zastává (Kizlink), že tu jde o předpis kogentní v celém svém rozsahu, takže jako nelze aktiva přeceňovati, tak nelze ani je nedoceňovati (což pak platí mutatio mutandis i o pasivech).

Ve věci dlužno arci si uvědomiti, že »kogentnost« pokud se týče její dosah, má ve příčině daného ustanovení svůj praktický význam hlavně v tom, že —

v případě insolventnosti kupce — má okolnost, že bilance — stejně jako obchodní knihy — neposkytuje správný přehled majetkového stavu jeho podniku, pro tohoto následky trestní. To pak arciž — z povahy věci — je aktuální spec. při přecenění aktiv pokud se týče podceňování pasiv, nikoli též v opačném případě, totiž podceňování aktiv pokud se týče přecenění pasiv, zvláště když jinak přehled o stavu majetku je zachován tím, že existence a původ nedocení aktiv resp. přecenění pasiv je patrný.

Máme za to, že — hledíc k praktickému dosahu i naznačené nepřímé sankci pro případ nesplnění bilančněprávních norem obchodního zákona — lze, kompromisně vzhledem k uvedeným různým dvěma názorům, zastávati v otázce pravdivosti bilance podle pozitivních norem obchodního zákona toto:

V ohledu otázky přecenění aktiv, pokud se týče nedocení pasiv, nelze ve smyslu cit. zákonných ustanovení výjimky připustiti. Co se však týká otázky přípustnosti nedocení aktiv, pokud se týče přecenění pasiv v bilanci, jsou odchylky od zmíněného striktního předpisu obchodního zákona přípustny za předpokladu, že přehled o stavu majetku je zachován tím, že existence resp. původ (provenience) nedocení aktiv resp. přecenění pasiv je jinak patrna, resp. není toto vyšší oceňování pasiv resp. nižší oceňování aktiv toho druhu, že brání pak vůbec získání přehledu o majetkovém stavu kupce.

S otázkou přípustnosti nedocení aktiv resp. přecenění pasiv ovšem souvisí otázka přípustnosti tak zvaných »tajných rezerv« (za předpokladu, že zákon připouští uvedené nedoceňování, lze tu mluvit o »zákonných tajných rezervách«). Tyto tajné či skryté rezervy totiž mají právě svůj původ v tom, že se aktiva níže ocení resp. pasiva výše ocení. Logicky s uvedeným o přípustnosti oceňování aktiv a pasiv pak sluší také v otázce přípustnosti tajných rezerv zaujmouti kladné stanovisko za předpokladu splnění uvedených podmínek. S uvedeným též souvisí otázka odpisů. Tyto, stejně jako tajné rezervy, jsou zvláště aktuální při obchodních společnostech, zejména kapitálových. Uvedené je arciž jen výklad pokud se týče nazírání na dosah řečeného bilančního ustanovení našeho obchodního zákona, který, jak již řečeno, věc jasně verbis expressis neřeší.

Jinak je tomu na př. v osnově švýcarského obligčního zákona, a to — v poslední redakci — III. z r. 1927 (kterou mají býti částečně pozměněny »obchodněprávní normy« švýcarského obligčního zákona z roku

1911); osnova stanoví v článku 940, že roční bilanci jest sestavovati podle všeobecně uznaných kupeckých zásad úplně, jasně a přehledně tak, aby zúčastnění mohli mít co možno nejjistější obraz o hospodářské situaci obchodního podniku. Oceňovací princip bilanční stanoví pak čl. 941 této osnovy: při zřizování bilance a inventáře mají býti všechna aktiva sestavena nejvýše podle hodnoty, jež jim vzhledem k podniku přísluší v době, kdy bilance byla pořízena. Vyhrazeny zůstávají odchýlné bilanční předpisy, jež jsou dány pro akciové společnosti a komanditní společnosti na akcie a dále pro společnosti s ručením obmezeným, jakož i pro společnosti úvěrní a pojišťovací. Uvedená osnova švýcarského zákona vychází, jak uvádí důvodová zpráva, ze zásady subjektivního hodnocení vzhledem ke konkrétnímu závodu (jinak soudí pro obor platného práva švýcarského na př. Curti, Schweizerisches Handelsrecht).

Náš zákon ani v otázce, rozhoduje-li při posuzování otázky pravdivosti bilance subjektivní či objektivní hledisko, neskýtá v pozitivních ustanoveních jasné opory. Přes to zastává se i v oboru našeho práva v tomto ohledu též hledisko subjektivní, a to i u těch autorů, kteří trvají jinak na rigorosním stanovisku nepřipustnosti ani nedoceňování aktiv; poukazuje se tu právem na to, že zákon ukládá bilancujícímu subjektu, aby majetkové předměty uvedl podle hodnoty, kterou jim dlužno přiřkládá k danému okamžiku, nikoli podle hodnoty, které možno přičítati znak objektivnosti (srov. Kizlink, cit. spis, str. 287; hledisko objektivní zastává na př. Staub).

Do bilance třeba zařaditi jak aktiva, tak i dluhy (byť i o nich se článek 31 výslovně nezmiňoval.) Do aktiv jest zapsati nejen majetkové kusy hmotné, nýbrž i pohledávky; patří sem vůbec též práva, jež mohou býti pěněžně zhodnocena, zejména práva na statcích nehmotných, jsoucí majetkového rázu. Při věcech sloužících upotřebení, vyjadřuje se opotřebování resp. znehodnocení přiměřenými odpisy. Pohledávky pochybné mají se uvést dle pravděpodobné hodnoty (pravděpodobná srážka); nedobytné pohledávky je odepsati. Východiskem při hodnocení pohledávek jest — stejně jako při dlužích — nominální jejich hodnota.

Jak při pohledávkách tak i při dlužích přicházejí v úvahu určité okolnosti, jež modifikují jejich hodnotu (na př. u pohledávek: stupeň dlužníkovy solvence, u dlužů: možnost postihu při zaplacení dluhu a pod.; srov. Wenig cit. spis, str. 126 a násl.).

II. Normy o bilanci obchodních společností a společenstev.

A) Společnosti akciové.

Bilanční předpisy stran akciových společností obsaženy jsou jednak v obchodním zákoně, jednak v akciovém regulativu z r. 1899, modifikovaném vládními nařízeními č. 365 z r. 1920 a č. 117 r. 1924 (právní relevance akciového regulativu, t. j. nařízení z 20. září 1899, č. 175 ř. z., jež platí ohledně všech akciových společností obchodních v oboru průmyslu a obchodu, s výjimkou akciových společností bankovních, úvěrních a pojišťovacích jakož i akciových společností, zabývajících se stavbou a provozováním plavebních průplavů a železnic a provozováním paroplavby, je dána tím, že regulativ předepisuje, aby byla jeho ustanovení pojata do stanov, mají-li tyto býti schváleny; jde tu jednak o splnění pod-

mínek co do obsahu smlouvy resp. zakládacího postupu, jednak o splnění jiných podmínek pro konečné povolení).

Pokud jde o společnosti akciové, podléhající tak zv. pojišťovacímu regulativu (nařízení z 5. března 1896, č. 31 ř. z., později částečně modifikované), přicházejí v úvahu bilanční předpisy v tomto nařízení obsažené, pokud pak jde o akciové banky, přicházejí v úvahu předpisy zákona z 10. října 1924 č. 239 Sb. z. a n. (o bankovních bilancích ustanovují vyhlášky ministerstva financí z r. 1920 a 1921 a posléze 1926, směrnice pro bankovní bilance pak obsahují též tak zv. sanační zákony z r. 1924, č. 237 a 241 Sb. z. a n.).

Povinnost, předepsaná čl. 30, odst. 1. obch. zák., aby totiž bilance byla kupcem podepsána, je v akciové společnosti uložena představenstvu. Podle čl. 239 obch. zák. je představenstvo povinno nejdéle v prvních šesti měsících každého roku předložiti akcionářům bilanci za uplynulý rok závodní. Ke sprostění představenstva (udělení absolutoria) při kladení účtů nemohou býti ustanoveny osoby, které jakýmkoli způsobem jsou účastny správy závodu. Tato záповěď se nevztahuje na osoby, jimž přísluší dohled nad správou závodu.

Zvláštní předpis stanoví čl. 240 pro případy, kdy a) z bilance vyplývá výsledek pasivní ve výši aspoň polovice akciového kapitálu, b) jestliže dluhy, a to ve vlastním smyslu, nejsou kryty aktivy; v prvním případě jest svolati valnou hromadu a učiniti jí oznámení o tom a dále i správnímu úřadu dohlédacímu, v druhém pak případě je představenstvo povinno oznámiti toto soudu za účelem prohlášení konkursu.

Dále uvést dlužno v této souvislosti: článek 209, který pod čísly 1—11 obsahuje výpočet náležitostí, jež společenská smlouva (jsoucí základem akciové společnosti) musí obsahovati (bližší doplnění resp. podrobnosti v tomto směru obsahuje akciový regulativ), pod č. 6 stanoví, že společenská smlouva musí (má-li dojíti schválení) zvláště ustanovovati též zásady, podle kterých jest vypočítávati bilanci a vypláceti zisk, jakož i způsob přezkoušení bilance; článek 224 pak stanoví, že práva, která příslušejí akcionářům v záležitostech společnosti, zvláště stran vedení obchodů, nahlédání v bilanci a její zkouška a stran rozhodování o rozdělení zisku, se vykonávají od akcionářů jako celku ve valné hromadě.

Ani ohledně akciových společností nemá však náš obchodní zákon bližších ustanovení o tom, jak se má bilance zřizovati a podle kterých zásad i není v něm stanoven vzor, podle něhož se má bilance zřizovati. Zásady o bilancování akciových společností, s nimiž se shledáváme v účetní vědě, zejména pak stěžejní zásada bilancování akciových společností, že totiž akciový kapitál jest uváděti na straně pasiv (pravá strana bilance) a dále že mezi pasiva jest řaditi částku, určenou pro rezervní fond, po případě jiné fondy (obnovovací, investiční a p.), a pak i jako zvláštní položku čistý zisk, nedošly úpravy v obchodním zákoně. Pouze nepřímě vyzírá ze souvislosti ustanovení obchodního zákona o podstatě i účelu základního, akciového kapitálu, speciálně pak z ustanovení článků 216 a 217, že akciový kapitál má býti uveden mezi pasivy. Platí pak tu arci též ustanovení stanov (sr. Wenig, cit. spis, sešit 5., str. 121 a následující). Za to akciový regulativ *verbis expressis* stanoví v § 49, posled. odstavec, že akciový kapitál jest, a to i tehdy, jestliže podle stanov mají býti akcie spláceny sukcesivně z čistého zisku, ve

výši stanovami určené, uváděti v bilanci mezi pasivy, pokud nebylo provedeno snížení tohoto akciového kapitálu (§ 18 akciového regulativu, »redukce akciového kapitálu«) podle zákonných předpisů.

Ve příčině rezervního fondu, na nějž pamatuje čl. 217 obchodního zákona jen potud, že připouští možnost stanovami naříditi jeho vytvoření, pak stanoví § 53 akciového regulativu, že každá akciová společnost má ve stanovách pamatovati na vytvoření rezervního fondu ku krytí případných ztrát. Tomuto fondu jest pak přikázati: 1. z ročního čistého zisku aspoň dvacétinu potud, pokud rezervní fond nepřekročí desetiny nebo vyššího dílu základního kapitálu ve stanovách určeného; 2. částky, které při zřízení společnosti nebo při zvýšení základního kapitálu vydáním nových akcií za vyšší než nominální cenou byly dosaženy nad něj a nad obnos nákladu, vzniklého vydáním akcií; 3. částky, které akcionáři splatili za propůjčení přednostních práv pro jejich akcie, pokud nebylo usneseno, aby se jich upotřebilo k mimořádným odpisům nebo k úhradě mimořádných ztrát. Podle vládního nařízení ze dne 27. července 1920, č. 465 Sb. z. a n., § 4, lze po dobu platnosti tohoto nařízení udělití povolení ke zřízení akciové společnosti jen tehdy, prokáží-li zakladatelé, že se zavázali upisovatelé akcií platně upsané akcie převzítí v takové ceně, aby mohl býti zřízen hned při ustavení společnosti rezervní fond ke krytí možných ztrát ve výši 10% akciového kapitálu hotově splaceného; výjimku může povolití ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem financí z důvodů, zasluhujících zvláštního zřetele. Pokud povinnosti ke zřízení rezervního fondu nebylo plně vyhověno, nesmí býti proveden příslušný zápis do obchodního rejstříku.

Z dalších ustanovení akciového regulativu, vztahujících se na bilancování akciových společností, sluší uvést: § 49, jehož důležité ustanovení v posled. odstavci bylo již shora uvedeno a který kromě toho obsahuje bilančně technické předpisy, mající na zřeteli správné zjištění čistého zisku. Podle nich má se zejména koncem každého roku sestaviti účetní uzávěrka, která se má skládati z účtu provozovacího (účtu zisku a ztráty) a z rozvahy. Účetní uzávěrka, která má obsahovati celé hospodaření společnosti, musí se sestaviti se šetřením zákonných předpisů a s pečlivostí řádného kupce. Zejména musí býti uvedena veškerá aktiva a pasiva hodnotou, kterou skutečně mají v čase, kdy se rozvaha sestavuje. Při majetkových kusech, jež podléhají podle své povahy opotřebení nebo znehodnocení, jest vykonati odpis z jejich knihovní hodnoty, přiměřený věcnému odhadu a přiměřeně vyznačiti v účetní uzávěrce. Platí tedy, a to i podle akciového regulativu, pokud jde o bilanční oceňování, všeobecný princip, stanovený již obchodním zákonem, že majetkové hodnoty mají býti uvedeny v ceně, kterou lze jim přikládati v době pořizování bilance.

Stanovy akciových společností mnohdy obsahují přísnější předpisy stran oceňování aktiv. S druhé strany jsou — v nedostatku opačných zákonných ustanovení — přípustna statutární ustanovení o nižším oceňování resp. o vyšších odpisech. Tuto úchytku od úplné pravdivosti bilance lze však — ve smyslu shora uvedeného — připustiti jen pokud je to v zájmu společnosti (zejména v zájmu věřitelů společnosti) a pokud původ nižšího ocenění aktiv, pokud se týče vyššího ocenění pasiv lze

jinak z bilance konstatovati (zejména při odborném přezkoušení bilance, aby základní požadavek přehlednosti stavu jmění byl zachován). Kdežto uvedené o přípustnosti nižšího oceňování aktiv není výslovně u nás nikde normováno, stanoví v této věci osnova švýcar. obligačního zákona v čl. 664, odst. 2: »Eine Bilanzierung zu Ansätzen, die unter dem Werte der Activa zum Bilanztage stehen (sowie die Anlage anderer stillen Reserven durch die Verwaltung) sind zulässig, soweit die Rücksicht auf die dauernde Sicherstellung des Unternehmens oder auf die Verteilung einer möglichst gleichmässigen Dividende es als angezeigt erscheinen lassen.«

Podle § 50 akc. reg. musí býti ve stanovách vytčeno, aby účetní závěrka se zprávou o činnosti každého roku byla představenstvem předložena valné hromadě akcionářů a to nejpозději v prvních šesti měsících každého roku (stran akciových bank platí tu vyhláška ministr. financí z 3. ledna 1921, č. 11 Sb. z. a n. a § 9, odst. 4. zák. z 10. října 1924, č. 239 Sb. z. a n.). Do stanov má býti pojato ustanovení, že exemplář zprávy o činnosti s rozvahou a účtem ztráty a zisku má býti vydán každému akcionáři na požádání.

O účtování zakládajících nákladů má ustanovení § 51 akc. regulativu.

O uveřejňování bilance akciových společností (princip publicity bilancí akc. společností), o němž obchodní zákon nic nestanoví, nemá ani akciový regulativ zvláštního ustanovení; výjimka v tomto směru však platí o akciových společnostech, podléhajících pojišťovacímu regulativu a dále o akciových bankách podle zákona z r. 1924 č. 239 Sb. z. a n.; (naproti tomu obsahuje na př. již anglický zákon z r. 1908, později ještě modifikovaný, stanovící řadu publicitních norem v zájmu akcionářů i věřitelů společnosti, že jest dáti uveřejniti do veřejného rejstříku — mimo jiné — také bilanci s příslušnou zprávou správní rady, z níž vysvítá finanční situace společnosti; sr. Curti, Englands Privat und Handelsrecht, II. svazek str. 345 a násl. Kromě anglického práva řeší otázku publicity bilance zejména nové bilanční předpisy nizozemské a polské).

Otázka publicity bilancí akciových společností jest též jedním bodem z reformních návrhů v oboru akciových společností (věci se podrobněji zabývá Kizlinkův návrh na reformu akciového práva pro III. sjezd právníků v r. 1930).

Dalších reformních návrhů, a to speciálně v oboru bilancí akciových společností, je arci — vzhledem k neúplnosti příslušných norem obchodního zákona — celá řada. Řešení této věci nespádá v rámeček tohoto informativního článku. Na tomto místě bylo by se pouze zmíniti, pokud se spec. týká bilancování akc. společností, že jedním z nejdůležitějších problémů, které jsou de lege ferenda aktuální, jest otázka přípustnosti tak zvaných tichých rezerv.

Věci touto se již zabývala a také ji již formulovala na př. výše uvedená osnova švýcarského obligačního zákona v cit. článku 664, odst. 2, který dovoluje zřízení tichých rezerv a to se zřením na trvalé zajištění podniku. Osnova, stanovíc tento předpis, vycházela z té vedoucí ideje, že je v zájmu solidního a prozíravého vedení společnosti, pamatuje-li se na vytvoření dostatečných rezerv a záloh. Tuto skutečnost potvrdily zejména zkušenosti z doby válečné a poválečné. Zakládání rezerv pak nepotřebuje býti, jak uvádí důvodová zpráva k tomuto ustanovení, obmezeno na rizika, s nimiž je

hned počítati, nýbrž mohou býti při tom brány v úvahu eventuální změny, jež mohou nastati v nejistotě finančních, hospodářských a politických poměrů a vůbec v hospodářské situaci, ve speciálních konkurenčních poměrech a podobně.

Jako zvláštní pak důvod pro přípustnost tichých rezerv se vytyčuje zření na stejnoměrné rozdělení dividendy; neboť otázka solidní prozíravé politiky dividendové jest nejen v zájmu akcionářů, nýbrž i v zájmu všeobecném. Pomocí tichých rezerv lze, jak uvedená zpráva vytyká, zabrániti častým změnám kursů, což je jen v zájmu podniku.

Uvedené ustanovení švýcarského obligačního zákona je uváděno od mnohých jako vzor pro příští reformu našeho obchodního zákona v partii, jednající o bilanci akciových společností (uvéstí zejména dlužno referát Dra Voslaře, chefa finanční prokuratury pro III. právní sjezd v Brně na téma »Na jakých základech by se mělo upravit právo akciové«). Arciť dlužno — s hlediska legis ferendae — otázku přípustnosti tichých rezerv řešiti pod zorným úhlem maximy pravdivosti bilance a hledati, pokud možno, střední cestu mezi protichůdnými v této věci stanovisky. Nikde jinde není, jako v tomto případě, tolik doporučitelné, aby stanovisko rigorosní doktriny na jedné straně a praxe, opřené o zkušenosti z oboru akciového práva hledělo se sejíti v přijatelném kompromisu!

Celkově o bilančním právu akciových společností lze říci, že dosavadní struktura bilanci akciových společností spočívá v zásadě na obecných bilančních normách, daných pro kupce jednotlivce. Zejména i výroční bilance akciových společností podle obchod. zákona jsou v podstatě jen přehledem majetkového stavu, rozvahou dle inventáře. Některé speciální normy, týkající se bilanci akciových společností, jako hlavně zásada vázanosti akciového kapitálu, vytčená v akciovém regulativu, na věci v tomto směru ničeho nemění (neplatí tedy o bilanci akciových společností podle našeho práva, že je »Erfolgsermittlungsbilanz«, v jakém směru je pojímána v důvod. zprávě k osnově švýcar. obligač. zákona).

V praxi arci bilance se činí závislou od technického postupu podvojného účetnictví.

Otázkou reformy bilančního práva akciových společností — v rámci otázky úpravy akciového práva vůbec — se též zabýval III. právní sjezd, konaný v říjnu minulého roku v Bratislavě. Návrhy v příslušné vědecké sekci sjezdu, po delší debatě formulované, vyzněly takto:

1. Platné předpisy bilančního práva akciových společností nepostačují. I za předpokladu, že zákonodárce ponechá obecné bilanční předpisy bez podstatných změn, dlužno žádati, aby pro akciové společnosti byly dány speciální bilanční předpisy, přizpůsobené potřebám akciového podnikání.

Nedoporučuje se, aby do zákona bylo pojata ustanovení o tichých rezervách (nebyl tedy přijat s jedné strany navrhovaný zákaz tvoření tichých rezerv).

2. Doporučujeme, aby zákonodárce přihlížel, pokud lze co nejvíce, k prostředkům, jimiž je možno dosáhnouti větší publicity bilance (v širším slova smyslu).

3. Zákonné předpisy o rozdělení zisku hledětež náležitě k akcionářovu zájmu na dividendě, ovšem s přiměřeným zřetelem k zájmům podniku.

Z uvedených základních reformních návrhů vidno, že zamýšlená revise bilančních norem akc. spol. má

hlavně za účel podpořiti prosperitu akciových společností a postaviti je na pevnou, solidní basi. Samozřejmě nebude moci zákonodárce provésti detailní úpravu všech sem spadajících otázek; nelze, hledíc k praktickému životu, tento obor detailními normami nad míru potřeby obmezovati. Půjde proto po většině jen o stanovení rámcových norem.

B) Společnosti s ručením omezeným.

Bilanční předpisy, vztahující se na společnosti s ručením omezeným podle zákona ze dne 6. března 1906, č. 58 ř. z. jsou, již v důsledku toho, že upraveny jsou pozdějším zákonem než zák. obchodní, takže mohla jejich zákonná úprava se státi již na základě určitých zkušeností a určité tradice, dokonalejší, než korespondující normy bilanční společností akciových (zákon o společnostech s ručením omezeným měl mimo jiné též vzor v novém německém obchodním zákoně z roku 1897, s účinností od 1. ledna 1900). Tento zákon ustanovuje ponejprv podrobnější normy oceňovací. Dále verbis expressis vytyčuje zásadu, že v bilanci těchto společností třeba určité položky, jmenovitě: částky, připadající na kmenový kapitál, rezervní fond a fond pro obnovu.

Z bilančních ustanovení zákona o společnostech s ručením omezeným bylo by uvéstí:

§ 22 je uložena jednatelům povinnost, aby sestavili a společnosti předložili — vedle bilance — účetní závěrku za uplynulý závodní rok. Každému společníku musí býti zaslán neprodleně po sestavení účetní uzávěrky opis. O publikaci bilance společností s r. o. stanoví pak cit. § v posledním odstavci, že je-li předmětem podniku provozování bankovních obchodů, jest bilanci uvěřejniti jednateli, jakmile se společníci o ní usnesli, v listech, určených k vyhlásování v zápisech v obchod. rejstříku, po případě ve veřejných listech pro vyhlášky společnosti. Jinak není povinnost publikační ani ve příčině těchto společností nařízena.

§ 23 v odst. 4 stanoví výslovně, že jest pojmouti do pasiv částku kmenového kapitálu (který pojmově odpovídá základnímu nebo akciovému kapitálu u společností akciových), obnovovacího a rezervního fondu jakož i částku splacených příplatků, pokud jejich použití neodůvodňuje, aby byly příslušné požitky odepsány. V č. 5 cit. § se stanoví, že zisk nebo ztráta, plynoucí ze srovnání veškerých aktiv a veškerých pasiv, musí býti uvedeny zvláště na konci bilance. Mezi pasivy jest též — podle § 58 cit. zák. — uvéstí částku, rovnající se vráceným kmenovým vkladům.

Důležité je ustanovení citovaného §, č. 1—3, jež obsahuje podrobnější směrnice oceňovací (již pod vlivem nového německého obchodního zákona); podle tohoto ustanovení platí:

Při sestavování účetní uzávěrky a bilance těchto společností jest uvéstí: 1. předměty bursovního nebo tržního obchodu nejvýše cenou bursovní nebo tržní v té době, pro niž se účetní uzávěrka sestavuje, převyšuje-li však tato cena cenu opatrovací nebo zřizovací, nejvýše touto; 2. jiné majetkové kusy jest uvéstí nejvýše v ceně opatrovací nebo zřizovací; majetkové kusy, které nejsou určeny k dalšímu zcizení, nýbrž trvale k provozování podniku třeba uvéstí nejvýše v ceně opatrovací nebo zřizovací; mohou býti uvedeny v této ceně bez ohledu na nynější nižší hodnotu, pokud se do pasiv zařadí částka, rovnající se zmen-

šení hodnoty nebo se uvede mezi pasivy fond, který odpovídá zmenšení hodnoty.

Jde tu tedy o (zákonem stanovené) maximální přípustné oceňování aktiv; souhlasiti je s výkladem cit. ustanovení Hermanna-Otavského (komentovaný zákon obchod., ad § 23 zákona o společnostech s ručením omezeným), že tímto ustanovením doplňuje se norma článku 31 obchodního zákona. Jest pak též souhlasiti s výkladem Weniga v citovaném spise, sešit 7., str. 252, poznámka 148, že smlouva společenská nemůže ustanoviti vyšší hranici ocenění, než jako je citovaným předpisem stanovena (kogentnost pokud jde o maximální hranici oceňování); naproti tomu připouští se nižší ocenění, buď proto, že to smlouva společenská dovoluje, nebo že to jednatelé shledávají vhodným. Konsekventně s tímto názorem pak jest zastávati i přípustnost větších odpisů, než jaké jsou zákonem předeepsány.

Uvedené odpovídá v podstatě tomu, co jsme — v téže souvislosti — uvedli shora stran akciových společností.

Posléze jest uvést, že podle cit. zák. jsou jednatelé povinni vésti si při sestavování bilance s péčí řádného kupce. Za správnost účetní závěrky a bilance jsou jednatelé a členové dozorčí rady odpovědni a to pod trestní sankcí; kdo úmyslně jako jednatel nebo likvidátor, jako člen dozorčí rady nebo jako osoba činná k příkazu společnosti s r. o. v účetních závěrkách nebo bilancích falešně vylicí stav společnosti nebo zamlčí skutečnosti, jejichž zamlčení je způsobilé klamati ohledně majetkového stavu společnost, dopouští se trestného činu (přečinu § 123 a 124 cit. zákona).

(Pokračování příště.)

Dr. Otakar Hanna:

Nový řád konkursní, vyrovnací a odpůrčí.

(Pokrač.)

§ 25 odst. III. přenáší instituci práva stihacího (droit de suite, § 48) též na smlouvy nájemní a pachtovní a dovoluje pronajímateli (propachtovateli) od smlouvy odstoupiti, když předmět nebyl úpadci před prohlášením konkursu odevzdán.

U smluv služebních platí o účincích konkursu jedině předpis konk. ř. (§ 27). Ustanovení zvláštních zákonů, platná podle § 25 odst. III. rak. řádu byla zrušena. Neplatí tudíž ani na př. § 23 zákona o obchodních pomocnících. Ustanovení konk. ř. rak. doplněno v duchu práva uherského, ale během projednání osnovy bylo hodně měněno. Nyní platí: Je-li úpadcem zaměstnavatel, nutno rozlišovati, zda zaměstnanec službu již nastoupil v době prohlášení konkursu nebo ne. V prvním případě může zaměstnanec do jednoho měsíce od vyhlášení konkursu zrušiti poměr bez výpovědi, zaměstnavatel jen výpovědí nikoliv delší než zákonnou (kratší smluvená výpověď platí), jinak jest povinen nahraditi škodu. V druhém případě mohou oba kdykoliv odstoupiti; zaměstnanec má nárok na náhradu škody ovšem jen tenkrát, když zaměstnavatel odstoupil. Náhradu pak může žádati jen jako věřitel konkursní. Je-li úpadcem zaměstnanec, nemění se tím ničeho na stavu dosavadním. Podle osnovy mohl zaměstnavatel zrušiti poměr bez výpovědi, avšak jen do jednoho měsíce po prohlášení konkursu, jinak bez ohledu, zda a kdy zaměstnanec

službu nastoupil. Toto ustanovení však při projednání osnovy v poslanecké sněmovně padlo.

§ 28. stanoví zánik příkazu a plné moci při konkursu kterékoli strany. Tento paragraf je velmi důležitý zejména pro Slovensko. Pro příkaz platilo podle dosavadního práva rak., že zaniká při konkursu toho, jenž příkaz dal. Pro případ konkursu toho, jemuž byl příkaz dán, nebylo dosud vůbec ustanovení zákonného, jak tomu bylo též vůbec na Slovensku a Podkarpatské Rusi ohledně plné moci. Pro plnou moc v zemích mimoslovanských platil předpis nynější, obsažený v § 1024 ob. zák. obč. Ustanovení tohoto paragrafu pojímá se nyní do řádu konkursního z důvodů lepší systematiky a nebude se již vyskytovat v novém čl. zákoníku občanském. Ježto ustanovení o účincích konkursu na plnou moc na Slovensku vůbec nebylo, jest tam předpis § 28. konk. řádu velice důležitý, zejména pro právní zástupce (advokáty, notáře).

V právu odpůrčím v konkurse (§ 29—44) mimo změny v systematice (na př. z dřívějšího odstavce odst. IV. § 28 utvořen nový samostatný § 31) ve volbě výrazu (na př. »osoby úpadci blízké« v § 35 místo dosav. »blízcí příbuzní«) a v doplnění ustanovení z občanského práva vzhledem k oblasti práva dříve uherského (§ 35 odst. I.: stupně příbuzenství a švakrovství) jsou tato nova:

Předpis § 30 č. 3 o tom, že nedostatek úmyslu zkrátiti věřitele náleží prokázati odpůrci odporovatele, byl rozšířen i na snoubence. Za snoubence považuje důvodová zpráva »osoby, které se zasnoubily, pokud zasnoubení nebylo zrušeno«, při čemž uznává se též zrušení per facta concludentia, t. j. je-li »podle okolností zřejmo, že k sňatku již nedojde«.

§ 35 odst. II. rozšiřuje pojem »blízkých osob« na poměr mezi společnostmi s r. o. se strany jedné a společníky, jednatelem a osobami jim blízkými se strany druhé, ovšem jen pro případ, že jest úpadcem společnost.

§ 41 určuje přesně osobu, proti níž lze zásadně odpor provésti: je to při smlouvě spolukontrahent a při jednostranném právním jednání úpadce osoba, vůči níž bylo jednáno neb která z jednání nabývá přímo prospěchu. Toto ustanovení scházelo dosud vůbec.

Předpisy o nárocích v konkursu (§ 47—60) v podstatě převzaty z práva rak. se značnými změnami v podrobnostech. Důvodová zpráva zdůrazňuje, že výraz »věci« vztahuje se též na »věci nehmotné«, že i tyto věci lze dle § 47 vyloučiti.

Na místo »Massenforderungen« voleno jazykově správnější označení »pohledávky z podstatou«.

§ 51 odst. III. rozřešena dosud sporná otázka, zda mohou věřitelé oddělní uplatňovati svou pohledávku též jako věřitelé konkursní celou neb pouze neuhrazeným zbytkem ve prospěch alternativy první.

Do první třídy konkursních věřitelů (§ 54) zařazeny náklady pohřební jen pokud byly »nezbytně nutné« v úvaze, že při konkursech pozůstalostí jest finanční stav zůstavitele ve většině případů již za jeho života velmi špatný. Nároky zaměstnanců, uplatňované v této třídě, rozšířeny jednak obsahově na všechny nároky ze služebního neb pracovního poměru vůbec, dále o nároky na vrácení služebních kaucí a ze zápůjček, jež poskytl zaměstnanec zaměstnavateli k provozování podniku srážkou se mzdy, jednak časově na dobu tří let před prohlášením konkursu, při čemž maximální hra-